

УДК 371:14 (73)

Розгон Ольга Володимирівна

*Доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
юридичного факультету ХНУ імені В. Н. Каразіна,
кандидат юридичних наук, доцент*

ДИНАМІКА ДОГОВОРУ ПРО НАСТАВНИЦТВО

Rozgon O. V.

Dynamics of contract mentoring

Abstract. In the article features styling and content of the agreement on mentoring. Relevance of the research is that due to the emergence of a social institution mentoring the Law of Ukraine. On ensuring organizational and legal conditions for social protection of orphans and children deprived of parental care» about mentoring. Analyzed the legal nature of the contract mentoring. Based on the analysis the author indicated that investigated the contract can not include in the list of agreements on the placement of orphans and children deprived of parental care because of the contract mentoring are actions aimed at providing social services, which includes support (psychological, educational, financial) and assistance (educational, social, rehabilitation, health services) child, contributing to its normal natural development. In addition, the contract of mentoring may stop by his performance at the onset age of the child.

Key words: *tutorship, contract, child, tutor, help, support.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. СК України відкрито визнає договір регулятором сімейних відносин: ч. 2 ст. 7 СК України передбачено, що сімейні відносини можуть бути врегульовані за домовленістю (договором) між їх учасниками; ст. 9 СК України встановлене коло осіб, сімейні відносини між якими можуть регулюватися за домовленістю (договором). СК України не надає легального визначення сімейного договору, разом з тим чітко визначає, що укладається від може між учасниками сімейних відносин і не включає до їх складу органи державної влади та місцевого самоврядування [1].

СК України також регулює відносини з приводу договорів, що опосередковують відносини з передачі дітей в сім'ї на виховання. Їх називають «квазісімейними»

договорами, а зокрема учасників договір-ного регулювання відносин щодо влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування. Порівнюючи їх із сімейними договорами, варто звернути увагу на те, що *суб'єктами* є районна, районна у м. Києві та Севастополі держадміністрація або виконавчий комітет міської ради і сторона, яка бере дитину в сім'ю на виховання, а *учасниками договір-ного регулювання* сімейних відносин є виключно фізичні особи, пов'язані відносинами шлюбу, родинності, усиновлення чи іншими відносинами, що виникають із факту створення сім'ї на інших правових підставах, не заборонених законом і таких, які не суперечать моральним засадам суспільства.

Тобто *договори, що опосередковують відносини з передачі дітей у сім'ї на виховання*, не підпадають під визначення договору, який регулює сімейні відносини, —

«сімейного договору». Законодавець передбачив випадки *обов'язкового укладення договору* в сімейному праві, зокрема, *договорів про влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування* (патронат — ст. 252 СК України, передавання дитини до прийомної сім'ї — ч. 2 ст. 256–4 СК України, створення дитячого будинку сімейного типу — ч. 2 ст. 256–8 СК України).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане розв'язання окресленої проблеми та на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Питання укладання договорів що опосередковують відносини з передачі дітей у сім'ї на виховання та створення альтернативних форм сімейного виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, цікавило таких вчених, як І. Васильківська, С. Індиченко, В. Гопанчук, О. Карпенко, А. Кидалова, Л. Короткова, В. Мироненко, З. В. Ромовська, Л. Савченко, Я. Шевченко та ін.

В Україні нещодавно з'явився соціальний інститут наставництва на підставі Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» щодо наставництва» від 08.09.2016 р. № 1504–19, в редакції від 07.10.2016 р. (далі — Закон), яким було внесено зміни до закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», що передбачає законодавче визначення поняття «наставництво» над дітьми-сиротами і дітьми, позбавленими батьківського піклування.

У зв'язку з появою нового інституту в сімейному праві (наставництва) виникла нагальна потреба його аналізу. Але оскільки це питання є досить

широким, то в цьому дослідженні спробуємо проаналізувати підставу виникнення наставництва, а саме — договір про наставництво.

Мета дослідження полягає у науково-теоретичному дослідженні договору про наставництво над дитиною, яка проживає у закладі для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, або іншому закладі для дітей (далі — дитина).

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Згідно зі ст. 1 зазначеного Закону наставництво — це добровільна безоплатна діяльність наставника з надання дитині, яка проживає у закладі для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, або іншому закладі для дітей, індивідуальної підтримки та допомоги, насамперед у підготовці до самостійного життя. Відповідно наставник — це повнолітня дієздатна особа, яка здійснює діяльність з надання дитині, яка проживає у закладі для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, іншому закладі для дітей, індивідуальної підтримки та допомоги, насамперед у підготовці до самостійного життя.

Підставою виникнення відносин наставництва є договір про наставництво. Положення про наставництво і типовий договір про наставництво затверджуються Кабінетом Міністрів України. Отже, передбачається, що положення про наставництво, порядок його організації та здійснення, відбору громадських організацій для організації наставництва, орієнтовний договір про наставництво і типовий договір про співпрацю з організацією наставництва затверджується Кабінетом міністрів. Таким чином, на даний момент бракує розробленого положення про наставництво, включаючи типовий договір, який регулюватиме процедурні моменти, визначатиме

вже конкретні дії та їх наслідки для сторін договору.

Чи можна долучити цей договір до переліку договорів про влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування? Вважаємо, що ні, оскільки дитину за цим договором не передають на виховання у сім'ю. Діяльність за договором про наставництво пов'язана з підтримкою та допомогою дитині. Таким чином, наставник із дитиною перебуває тільки певний час, дитина при цьому проживає не у його сім'ї, а в закладі для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, іншому закладі для дітей (постійно або тимчасово).

Характеристика договору про наставництво: трьохсторонній, консенсуальний, безвідплатний, строковий.

Укладенню цього договору передують заходи: починаючи з відбору кандидатів у наставники та закінчуючи підписанням договору.

Організація наставництва здійснюється центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді за місцем проживання дитини.

Згідно з п. 1 Центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді — спеціальний заклад, що проводить соціальну роботу із сім'ями, дітьми та молоддю, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують сторонньої допомоги [2].

Центр має право здійснювати посередництво у представництві інтересів сімей, дітей і молоді та порушувати клопотання про притягнення до відповідальності посадових осіб, винних у порушенні вимог законодавства з питань проведення соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю.

Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді: 1) проводять добір осіб, які виявили бажання стати наставниками, забезпечують проходження такими особами курсу підготовки із проблем соціальної адаптації

дітей та їх підготовки до самостійного життя; 2) під час здійснення діяльності з організації наставництва на основі відповідних договорів про співпрацю залучають громадські та благодійні організації, видом статутної діяльності яких є захист прав дітей; 3) забезпечують відповідно до закону захист персональних даних та інформації стосовно дітей, які проживають у закладах для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, інших закладах для дітей, та наставників, що стали їм відомі під час провадження діяльності з організації наставництва.

Тобто центр виконує соціальний супровід для надання соціальних опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей і молоді з метою подолання життєвих труднощів, збереження, підвищення їх соціального статусу.

З боку цього центру допомога може бути юридичною, психологічною або соціальною та надаватися як дітям-сиротам, так і наставникам.

Специфіка предмета цього договору знайшла своє відображення в тому, що за своєю сутністю договір про наставництво укладається на добровільних засадах, зокрема, наставник надає підтримку та допомогу, певним чином сприяє нормальному, природному розвитку дитини, та укладається між центром соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді за місцем проживання дитини, адміністрацією закладу, в якому проживає дитина, та наставником.

У цьому договорі мають визначатися умови надання з боку наставника підтримки та допомоги прийнятій дитині, а також тимчасового її перебування.

Перш ніж перейти до встановлення *предмета та об'єкта* договору про наставництво як договору з надання послуг, слід зазначити, що стосовно цього питання в доктрині спостерігається різність думок.

Зокрема, питання, що є предметом за зобов'язаннями з надання послуг, цікавило С. Шимон. На її думку, існують «безпредметні» зобов'язання, в яких матеріальний об'єкт відсутній, — надання послуг. Однак, зважаючи на те, що зобов'язання з надання послуг зазвичай є оплатним, слід дійти висновку, що в ньому матеріальний об'єкт (предмет) усе ж таки є — це гроші, які сплачуються за послугу. А оскільки взаємними є більшість зобов'язань, то слід вважати, що більшість зобов'язальних правовідносин мають два (а то й більше) об'єкти (предмети), у тому числі гроші. А послуги є не видом діяльності, а її корисним результатом, який споживається і має свою вартість [3].

Усі видові категорії приналежні до роду «об'єкт» і є об'єктами (а не предметами) зобов'язальних правовідносин. Тому вирішення зазначеної неузгодженості можливе через визнання об'єктом не самої роботи, а результатів робіт та окремих дій, зокрема послуги [4, с. 151]. Отже, у дослідженому договорі матеріальний об'єкт відсутній, оскільки послуга, хоча й має корисний результат, надається безкоштовно.

Наставництво має соціальну важливу мету — підтримка та допомога дитині, сприяння її нормальному, природному розвитку. Таким чином, дитину не виховують, а лише підтримують і допомагають їй.

Отже, діяльність у наставництві складається з підтримки та допомоги дитині, що є сферою регулювання сімейного права.

Доцільно розглянути базове поняття цієї понятійної конструкції — «підтримка», що у великому тлумачному словнику сучасної української мови трактується як «забезпечення, надання необхідних засобів в процесі створення об'єкта, системи» та «супроводження об'єкта, системи в процесі експлуатації» [5, с. 968].

Інше трактування відображене у тлумачному словнику С. Ожегова, де «підтримка» означає «не дати впасти», «не дати порушитися, зруйнуватися будь-чому», «схвалити», «виступити на захист», «надати допомогу». У свою чергу *допомога* тлумачиться як «сприяння будь-кому, участь у будь-чому, що приносить полегшення» [6, с. 454].

В енциклопедичному словнику «Психологія спілкування» за ред. О. Бодалева зазначається, що *підтримка* — це «надання того, що іншому потрібне; забезпечення комфорту, визнання, схвалення, підбадьорювання іншої людини (підтримувальна терапія); рефлексія відносин особи з людьми близького оточення, що співпереживають і надають їй реальну допомогу» [7, с. 336].

Синонімами слова «підтримка» є сприяння, допомога [8]. Таким чином, підтримка — це діяльність, що включає і допомогу.

Різновидом підтримки є педагогічна підтримка, яка спрямована на створення умов для саморозвитку та самореалізації дитини шляхом спланованої допомоги, що не обмежує індивідуальність, а розвиває її.

Педагогічна підтримка може надаватися як батьками-вихователями, так і соціальним працівником, який здійснює соціальне супроводження певної сім'ї [9].

Таким чином, педагогічна підтримка може надаватися і наставниками, оскільки вони проходять курс підготовки із проблем соціальної адаптації дітей та їх підготовки до самостійного життя за програмою, затвердженою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики з питань сім'ї та дітей. Також наставник допомагає дитині у засвоєнні норм, моделей поведінки, прийнятих у суспільстві, з метою її подальшої адаптації до життя в соціумі.

Оскільки, виходячи з положень ст. 1 Закону, наставництво включає підтримку та допомогу дитині, сприяння її

нормальному природному розвитку, то допускаємо, що обидва види можуть бути як матеріальними, так і моральними, оскільки підтримувати й допомагати можна по-різному. Відповідно, хоча договір є безоплатним, матеріальна допомога дитині не виключається, оскільки не заборонена законом.

Ця теза підтверджується нормою ст. 17–1 Закону, яка визначає права наставника. Останній має право надавати дитині допомогу в отриманні додаткових освітніх, соціальних, реабілітаційних, оздоровчих послуг, брати участь у забезпеченні її одягом, взуттям, приладам для навчання та розвитку тощо.

Надання додаткових освітніх послуг підкріплює нашу тезу, що педагогічна підтримка також може бути застосована до дитини з боку наставника.

Що стосується підтримки дитини та сприяння її нормальному природному розвитку, то, відповідно, не виключається психологічна підтримка дитини за договором про наставництво.

Оскільки одним із основних завдань Центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, який є стороною цього договору, є здійснення соціального супроводу сімей, дітей та молоді, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують сторонньої допомоги, надання їм соціальних послуг за результатами проведеної оцінки їх потреби у таких послугах, то він може укладати договір, предметом якого є соціальна послуга.

Таким чином, вважаємо, що *предметом договору наставництва* є вчинення дій, спрямованих на надання соціальної послуги, яка включає підтримку (психологічну, педагогічну, матеріальну) та допомогу (освітні, соціальні, реабілітаційні, оздоровчі послуги) дитині, сприяння її нормальному, природному розвитку.

Сторони договору про наставництво

Договір про наставництво укладається між центром соціальних служб

для сім'ї, дітей і молоді за місцем проживання дитини, наставником та адміністрацією закладу, в якому проживає дитина, в інтересах якої укладається такий договір.

Центр має право в установленому порядку укладати договори з підприємствами, установами та організаціями (в тому числі іноземними) щодо проведення робіт, спрямованих на виконання покладених на нього завдань.

Таким чином, договір про наставництво укладається між центром соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді за місцем проживання дитини, адміністрацією закладу, в якому проживає дитина, та наставником.

Що стосується сімейно-правового статусу дитини, то після укладання цього договору він не змінюється. Цей договір укладається з дитиною-сиротою, дитиною, позбавленою батьківського піклування, або дитиною, яка проживає в іншому закладі для дітей, незалежно від стану здоров'я та віку.

Хоча й відбулося доповнення Закону новою статтею, однак його ст. 1 не містить визначення терміна «інші заклади для дітей». Так, у цій статті зазначено, що заклади для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, — медичні, навчальні, виховні заклади, інші заклади та установи, в яких проживають діти-сироти і діти, позбавлені батьківського піклування. Проте немає уточнення та чіткого переліку, які саме «інші заклади та установи» мають на увазі.

До основних закладів, діяльність яких пов'язана з утриманням дітей, належать:

- а) дитячі будинки для дітей дошкільного віку;
- б) дитячі будинки для дітей шкільного віку;
- в) дитячі будинки змішаного типу для дітей дошкільного та шкільного віку;
- г) загальноосвітні школи-інтернати для дітей-сиріт і дітей, які залиши-

лися без піклування батьків (можуть бути з допільними відділеннями).

Головним завданням *школи-інтернату* є утримання, виховання та навчання дітей, які потребують соціальної допомоги (не мають необхідних умов для виховання і навчання у сім'ї), розвиток їх природних здібностей, формування соціально зрілої особистості.

Головним завданням *санаторної школи-інтернату* є відновлення і зміцнення здоров'я дітей у поєднанні із загальноосвітньою підготовкою, надання їм кваліфікованої медико-психолого-педагогічної допомоги, їх самовизначення [10].

Таким чином, за утримання, виховання, навчання, розвитку, відновлення та зміцнення здоров'я дітей відповідає адміністрація школи-інтернату або санаторної школи-інтернату.

Хоча дитина не є стороною договору про наставництво, її згода вимагається за загальним правилом. Крім цього, зазначений договір укладається в інтересах дитини, тобто можна припустити, що договір про наставництво має певні риси конструкції договору на користь третьої особи.

Для укладення договору про наставництво потрібна згода дитини, якщо вона досягла такого віку та рівня розвитку, що може її висловити, а також письмова згода її батьків, інших законних представників. Але у ст. 17–1 Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», де передбачене отримання згоди батьків та інших законних представників, не визначено, якою повинна бути ця згода за змістом (окрім письмової форми) та випадки, за яких отримання згоди зазначених осіб для укладення такого договору не потрібне.

Оскільки згідно зі ст. 12 цього Закону до функцій органу опіки та піклування віднесені безпосереднє ведення

справ та координація діяльності стосовно дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, то, відповідно, право вибору наставника належить органам опіки та піклування. Тому згода батьків та інших законних представників буде безадресною (без зазначення прізвища, ім'я та по-батькові конкретної особи чи осіб). Але слід зауважити, що обов'язковість надання згоди органом опіки та піклування цією статтею не встановлена.

Щодо згоди батьків актуальними залишаються питання розв'язання моментів, коли:

1) батьки проживають разом із дитиною або окремо від неї;

2) батьки не проживають разом, незалежно від того, чи існує укладений між ними шлюб, або ж він припинений чи визнаний судом недійсним;

3) між батьками дитини не укладено шлюб і батьківство встановлене в порядку, передбаченому СК, або материнство визнане за рішенням суду;

4) батьки дитини є неповнолітніми батьками, а отже, крім їх згоди, необхідною є також згода батьків таких неповнолітніх осіб.

Вважаємо, що наставництво дитини може бути проведене без згоди батьків, якщо: немає жодних відомостей про них або родичів певної дитини, а також дитини, яку матір залишила у пологовому будинку; дитина була підкинута або знайдена під час стихійного лиха чи в районі бойових дій, а також за інших надзвичайних обставин.

Без згоди дитини наставництво може бути здійснене, якщо дитина у зв'язку з віком або станом здоров'я не усвідомлює факту наставництва. Оскільки згода самої дитини на здійснення наставництва допускається в її ж інтересах, вона є істотною обставиною, яку потрібно враховувати. Згода дитини надається у формі, що відповідає її вікові та стану здоров'я. Однак

законом не встановлений мінімальний вік дитини, стосовно якої може здійснюватися наставництво, та вік, в якому згода дитини не потрібна для укладення договору.

Стаття 12 Конвенції про права дитини передбачає, що держава забезпечує дитині, яка в змозі формулювати свої погляди, право вільно висловлювати ці погляди з усіх питань, які стосуються її інтересів, до того ж поглядам дитини приділяється належна увага відповідно до її віку та зрілості.

Зрозуміло, що ні батьки, ні будь-хто інший не мають права впливати на дитину з метою формування її поглядів або примусу до їх вираження, оскільки останнє має бути вільним. Але такий вплив на дитину не слід плутати з роз'ясненням дитині її прав, що є правом та обов'язком органів опіки і піклування та суду [11, с. 391].

Враховуючи майбутні наслідки від оформлення наставництва та особливості інтелектуального розвитку дитини, остання повинна познайомитися з наставником, щоб скласти власне враження про нього.

Частина 1 ст. 177 СК України передбачає, що, якщо малолітня особа може самостійно визначити свої потреби та інтереси, батьки здійснюють управління її майном, ураховуючи такі потреби та інтереси. Відповідно до ч. 2 ст. 256–3 СК України для влаштування дитини-сироти і дитини, позбавленої батьківського піклування, до прийомної сім'ї потрібна згода дитини, якщо вона досягла такого віку та рівня розвитку, що може її висловити.

Із досягненням 14 років обсяг сімейної дієздатності неповнолітніх значно зростає порівняно з дієздатністю малолітніх (неповнолітні можуть, наприклад, самостійно визначати місце проживання, звертатися до суду за захистом сімейних прав та інтересів тощо). Тому сімейну дієздатність неповнолітніх можна вважати саме не-

повною, а сімейну дієздатність дітей віком від 6 (7) років до 14 років — частковою [12, с. 130].

Отже, врахування думки дитини, якій виповнилося від 7–10 років, є досить умовним. А якщо вона досягла 14 років, то її думка порівняно з дієздатністю малолітніх є більш доцільною.

Оскільки закон надає волі дитини домінуюче правове значення і певні дії взагалі не можуть бути здійснені, якщо дитина заперечує проти цього, то дитина може відмовитися від оформлення стосовно неї наставництва. В такому разі договір про наставництво припиняється. Він може бути укладений без згоди дитини лише у разі, якщо така дитина у зв'язку зі своїм віком або станом здоров'я не може усвідомлювати факт наставництва.

Наставник, не є представником, оскільки не виникає сімейних або будь-яких інших правових відносин. Він швидше є другом або помічником і не може самостійно здійснювати свої права та виконувати обов'язки, бути представником у суді на підставі довіреності чи договору доручення.

Наставником може бути повнолітня дієздатна особа, яка здійснює діяльність із надання дитині, яка проживає у закладі для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, іншому закладі для дітей, індивідуальної підтримки та допомоги, насамперед у підготовці до самостійного життя (ст.ст. 1 і 17–1 Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування»). Особа, яка виявила бажання стати наставником, до укладення договору про наставництво зобов'язана пройти курс підготовки із проблем соціальної адаптації дітей та їх підготовки до самостійного життя за програмою, затвердженою центральним органом виконавчої влади, що забез-

печує формування державної політики з питань сім'ї та дітей.

Наставник має право відвідувати дитину за місцем її проживання, навчання, лікування, оздоровлення, а також за згодою дитини та батьків, інших законних представників дитини, адміністрації закладу для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, іншого закладу для дітей спілкуватися з дитиною поза місцем її проживання, навчання, лікування, оздоровлення, у тому числі запрошувати дитину до своєї сім'ї у святкові та неробочі дні, дні канікул.

Найімовірніше на практиці будуть виникати питання щодо можливості залучення до наставництва іноземців. Оскільки стосовно громадянства у статті 17–1 Закону нічого не зазначено, то момент оформлення наставництва іноземною особою не виключається. Але цей Закон також відсилає до ст. 212 СК України, п. 9 якої визначає, що не можуть бути усиновлювачами особи, які є іноземцями, що не перебувають у шлюбі, крім випадків, коли іноземець є родичем дитини. Таким чином, можна зробити висновок, що наставником може бути іноземець, якщо він перебуває у шлюбі або є родичем дитини.

Закон України «Про міжнародне приватне право» від 23.06.2005 р. № 2709-IV (далі — Закон про МПрП) не регулює питання, які стосуються наставництва, якщо у правовідносинах наявна іноземна особа.

Припускаємо, що відносини між наставником і дитиною-сиротою та дитиною, позбавленою батьківського піклування, визначаються правом держави, орган якої призначив наставника. Якщо дитині-сироті та дитині, позбавленій батьківського піклування, призначений наставник-іноземець, який проживає в Україні, застосовується право України, якщо воно є більш сприятливим для цієї особи.

Наставництво, встановлене над громадянами України, які проживають за межами України, визнається дійсним в Україні, якщо проти встановлення наставництва чи його визнання немає законних заперечень відповідної консульської установи або дипломатичного представництва України.

Договір про наставництво припиняється у разі повернення дитини на виховання до батьків, інших законних представників, її усиновлення, встановлення над нею опіки чи піклування, влаштування її на виховання до сім'ї громадян (прийомної сім'ї чи дитячого будинку сімейного типу) або переведення до іншого закладу для дітей, а також у разі досягнення дитиною повноліття, смерті дитини чи наставника.

Припинення договору про наставництво може мати місце у разі досягнення дитиною 18-річного віку, тобто завершення надання підтримки та допомоги у зв'язку з цією подією. Таким чином, максимальним строком дії цього договору є час до досягання повноліття дитиною, внаслідок чого договір припиняється у зв'язку з його виконанням.

Зазначений договір може бути розірваний за згодою сторін, за ініціативою однієї зі сторін у разі невиконання обов'язків за договором іншою стороною або за рішенням суду у разі невиконання сторонами своїх обов'язків за договором, порушення прав і законних інтересів дитини наставником, виникнення загрози для життя та здоров'я дитини з вини наставника.

Наставник відповідно до закону завжди несе відповідальність за порушення ним прав і законних інтересів дитини, заподіяння шкоди її життю та здоров'ю. У разі перебування дитини в сім'ї наставника у святкові та неробочі дні наставник несе відповідальність за життя і здоров'я дитини, а також за повернення дитини до місця її проживання (навчання, лікування чи оздоровлення) [13].

Висновки. Таким чином, наставництво можна розглядати як нестандартне соціальне явище, яке вирізняється суттєвими перевагами, що пов'язані з підтримкою та допомогою дитині, та полягає в індивідуальному підході до особистості вихованця, можливості творчого пошуку спілкування, а також як форму соціального обслуговування, яка відбувається як в умовах перебування дитини у закладі для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, іншому закладі для дітей, так і в домашніх умовах у місці проживання наставника; по-третє, підставою виникнення відносин наставництва є обов'язкове укладання договору.

Проведене дослідження дає змогу зробити такі висновки: по-перше, до-

говір про наставництво не можна долучити до переліку договорів про влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, оскільки дитина з наставником перебуває лише певний час, не передається на виховання наставнику та з ним не проживає; по-друге, предметом договору наставництва є вчинення дій, спрямованих на надання соціальної послуги, яка включає підтримку (психологічну, педагогічну, матеріальну) та допомогу (освітні, соціальні, реабілітаційні, оздоровчі послуги) дитині, сприяння її нормальному, природному розвитку; по-третє, договір про наставництво може припинятися у тому числі й шляхом його виконання при настанні повноліття дитини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Оніщенко О. В. Договір про патронат: суб'єктний склад і галузева належність // Матеріали конференцій кафедри цивільного права і процесу 2016 р. // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://er.nau.edu.ua:8080/handle/NAU/17518>.
2. Про затвердження Загального положення про центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.08.2013 р. № 573 // Офіційний вісник України від 06.09.2013 р. — № 66. — С. 14. — Ст. 2381. — Код акта 68448/2013.
3. Шимон С. Об'єкт і предмет договору і цивільного правовідношення: нотатки до наукової дискусії / С. Шимон // Юридична Україна. — 2011. — № 4. — С. 58–64 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urykr_2011_4_12.
4. Примак В. Д. Суб'єкти і об'єкти цивільних правовідносин / В. Д. Примак // Цивільне право України. Загальна частина : підручник / за ред. О. В. Дзерги, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. — 3-тє вид., перероб. і допов. — К. : Юрінком Інтер, 2010. — 1176 с.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. — К., Ірпін'я : ВТФ «Перун», 2005. — 1728 с.
6. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова. — 4-е изд., доп. — М. : ИТИ Технологии, 2006. — 944 с.
7. Психология общения. Энциклопедический словарь / под общ. ред. А. А. Бодалева. — М. : Когито-Центр, 2011. — 600 с.
8. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. — 2-ге вид., доп. і опрац. — К. : Українська книга, 2000. — 480 с.
9. Лоза Т. Педагогічна підтримка як базова технологія виховання дитини-сироти в умовах дитячого будинку сімейного типу / Т. Лоза // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. — 2014. — Ч. 1. — С. 238–245 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpudpu_2014_1_33.
10. Про затвердження Положення про загальноосвітню школу-інтернат та загальноосвітню санаторну школу-інтернат: Наказ МОН України від 12.06.2003 // Офіційний вісник України офіційне видання від 18.07. 2003 р., № 27, с. 306, ст. 1360, код акту 25696/2003.
11. Сімейне право: підручник / За заг. ред. В. А. Кройтора та В. Ю. Євко; МВС України, Харків, нац. ун-т внутр. справ. — Х., 2016. — 512 с.
12. Красицька А. В. Проблеми здійснення та захисту особистих та майнових прав батьків і дітей: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03 / Лариса Василівна Красицька ; Ген. прокуратура України, Нац. акад. прокуратури України. — К., 2015. — 497 с.
13. Розгон О. В. Інститут права наставництва в Україні та за кордоном // Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право». — 2016. — № 4 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.pap.in.ua>.

REFERENCES:

1. Onishchenko O. V. *Dohovor pro patronat: subiektivnyi sklad i baluzhena prynalezhnist* [The Treaty of patronage: the subject structure and industry affiliation]. Materialy konferentsii kafedry tsyvilnoho prava i protsessu [Conference proceedings of the Department of civil law and procedure, 2016]. Available: <http://er.nau.edu.ua:8080/handle/NAU/17518> [in Ukrainian].
2. *Pro zatverdzhennia Zabalnogo polozhennia pro tsentr sotsialnykh sluzhbb dlia simi, ditei ta molodi: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 01.08.2013 № 573* [On approval of General provisions on social services for family, children and youth: resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 01.08.2013 № 573]. Ofitsiinyi visnyk Ukrainy vid 06.09.2013 r. [The official Bulletin of Ukraine dated 06.09.2013 G.]. 66, p. 14, article 2381, kod aktu 68448/2013 [in Ukrainian].
3. Shymon S. (2011). *Obiekt i predmet dohovoru i tsyvilnoho pravovidnoshennia: notatky do naukovoï dyskusii* [The object and subject of the contract and in civil matters: notes towards the scientific discussion]. Yurydychna Ukraina [Legal Ukraine]. 4, p. 58–64. Available: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urykr_2011_4_12. [in Ukrainian].
4. Prymak V. D., edited by V. Dzera, N. S. Kuznetsova, R. A. Maidanyk (2010). *Subiekt i objekty tsyvilnykh pravovidnosyn* [Subjects and objects of civil legal relations]. Tsyvilne pravo Ukrainy. Zahalna chastyna: pidruchnyk [Civil law of Ukraine. The General part]. 3 ed., pererob. i dopov. — Kyiv. Yurinkom Inter. 1176 p. [in Ukrainian].
5. Comp. and ed.-in-ch. V. T. Busel (2005). *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi mowy* [Big explanatory dictionary of modern Ukrainian language]. Kyiv, Irpin. VTF «Perun». 1728 p. [in Ukrainian].
6. Ozhegov S. I., . Shvedova N. Ju. (2006). *Tolkovyj slovar' russkogo jazyka* [Explanatory dictionary of Russian language]. 4-e ed., rev. Moskva. ITI Tehnologii. 944 p. [in Russian].
7. Under the gen. ed. of A. A. Bodalev (2011). *Psibologija obsbhenija. Enciklopedicheskij slovar'* [Psychology of communication. Encyclopedic dictionary]. Moskva. Izd-vo «Kogito-Centr». 600 p. [in Russian].
8. Karavanskyi S. (2000). *Praktychnyi slovnyk synonimiv ukrainskoi mowy* [Practical dictionary of synonyms of the Ukrainian language]. 2 ed., rev. and work. Kyiv. Ukrainska knyha. 480 p. Available: <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua> [in Ukrainian].
9. Loza T. (2014). *Pedahohichna pidtrymka yak bazova tekhnolohiia vykhovannia dytny-syrot v umovakh dytiachoho budynku simeinoho typu* [Pedagogical support as a basic technology education of the orphans in the orphanage of family type]. Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu [Collection of scientific papers of Uman state pedagogical University]. Ch. 1, p. 238–245. Available: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpudpu_2014_1_33. [in Ukrainian].
10. *Pro zatverdzhennia Polozhennia pro zabalnoosvitniu shkolu-internat ta zabalnoosvitniu sanatornu shkolu-internat: Nakaz MON Ukrainy vid 12.06.2003 № 363* [About the statement of Regulations about the secondary school and secondary sanatorium boarding school: the Order of MES of Ukraine dated 12.06.2003]. Ofitsiinyi visnyk Ukrainy ofitsiine vydannia vid 18.07.2003 r. [The official Bulletin of Ukraine, official edition from 18.07.2003]. 27, p. 306, ar. 1360, kod aktu 25696/2003 [in Ukrainian].
11. Under gen. ed. of V. A. Kroitor and V. Yu. Yevko. (2016). *Simeine pravo: pidruchnyk* [Family law: textbook]. Kharkiv. MVS Ukrainy, nats. un-t vnutr. sprav. 512 p. [in Ukrainian].
12. Krasyska L. V. (2015). *Problemy zdiisnennia ta zakhystu osobystykh ta mainovykh prav batkiv i ditei: dys. ... d-ra yuryd. nauk* [Problems of implementation and protection of personal and property rights of parents and children: dis. ... of doctor of legal. sciences: 12.00.03]. Kyiv. Hen. prokuratura Ukrainy, Nats. akad. prokuratury Ukrainy. 497 p. [in Ukrainian].
13. Rozghon O. V. (2016). *Instytut prava nastavnytstva v Ukraini ta za kordonom* [Institute of law mentoring in Ukraine and abroad]. Elektronne naukovе fakhove vydannia «Porivnialno-analitychne pravo» [Electronic scientific specialized edition of «comparative law»]. 4. Available: <http://www.pap.in.ua>. [in Ukrainian].